

Reactie Sociale Dienst Drechtsteden¹: Internetconsultatie Besluit vervanging abonnementstarief Wmo 2015

Algemeen

In onze reactie op de internetconsultatie van januari 2024 hebben wij al aangegeven dat wij ons kunnen vinden in de intentie van het wetsvoorstel. Het is voor de houdbaarheid van de Wmo noodzakelijk om een inkomens- en vermogensafhankelijke bijdrage (ivb) in te voeren. In januari hebben we al aangegeven dat de aandacht voor communicatie richting inwoners positief vinden en het belang hiervan onderschrijven. Het is voor inwoners van belang dat zij op de hoogte zijn wanneer de ivb wordt ingevoerd, wat zij kunnen verwachten en wat de gevolgen dan voor hen zijn (bijvoorbeeld bij een vertraging).

We hebben echter nog steeds een aantal kanttekeningen bij de uitvoerbaarheid en risico's die bij gemeenten worden neergelegd. In onze reactie van januari hebben we deze kanttekeningen al uitgebreid omschreven. We vragen graag aandacht voor wat ons betreft de belangrijkste kanttekeningen bij het voorstel.

1. Planning

De planning van de invoering blijft voor ons een punt van grote zorg. In januari hebben we hier uitgebreid aandacht voor gevraagd, en nu (een half jaar later) bestaan de zorgen over de haalbaarheid van de invoering van de ivb op de beoogde ingangsdatum van 1 januari 2026 nog steeds. De gevolgen voor inwoners en gemeenten zijn groot als het systeem niet werkt op 1 januari 2026. In 2020 kregen inwoners stapelfacturen van 6 maanden van €19 per maand. In 2026 is de eigen bijdrage *minstens* €19 per maand.

In de AMvB is de grens waarmee de ivb met terugwerkende kracht kan worden opgelegd begrensd op drie maanden. Dit is goed, omdat de inwoner daarmee wordt beschermd. De vraag is wel wie de rekening gaat betalen op het moment dat de stapelfacturen bij invoering de 3 maandengrens overschrijden.

Om een nieuwe situatie met onwenselijke stapelfacturen te voorkomen blijven wij pleiten voor een harde deadline met go/no-go momenten, waarop voor alle ketenpartners duidelijk is of de deadline wordt gehaald. Als op het moment van de deadline de systemen niet klaar zijn, betekent dit dat de planning én de datum van invoering opschuiven. Dit zorgt voor duidelijkheid bij ketenpartners en zorgvuldigheid naar inwoners en gemeenten.

¹ Regionale sociale dienst voor de gemeenten Alblasserdam, Dordrecht, Hardinxveld-Giessendam, Hendrik-Ido-Ambacht, Papendrecht, Sliedrecht en Zwijndrecht.

2. Houdbaarheid financiën

Hoewel dit geen onderdeel is van de AMvB willen we nogmaals aandacht vragen voor de houdbaarheid en financiële risico's voor gemeenten van de invoering ivb in relatie tot de uitname uit het gemeentefonds.

Uitname uit het Gemeentefonds en monitoring hierop

De uitname uit het Gemeentefonds zorgt voor een groot financieel risico bij gemeenten. Zoals ook al eerder aangegeven, stellen wij ons vragen bij het verwachte dempend effect van het aantal aanvragen bij invoering van de ivb. Wij willen graag aandacht vragen voor het gezamenlijk dragen van het financiële risico door Rijk en gemeenten, in plaats van het volledige risico bij gemeenten neer te leggen.

Beperkt dempend effect op het aantal cliënten in de Wmo door lage maximum eigen bijdrage

Wij schatten in dat het dempende effect van de inkomensafhankelijke eigen bijdrage beperkt zal zijn. We verwachten enerzijds dat het effect op de uitstroom van bestaande cliënten klein zal zijn. Dit wordt veroorzaakt doordat inwoners inmiddels aan hun hulpmiddel of huishoudelijke hulp gewend zijn. Voor een grote groep geldt dat hun eigen bijdrage ook na stijging nog steeds lager blijft dan het bedrag dat zij op de reguliere markt zouden betalen aan ondersteuning. Als de ondersteuning even duur is, zullen veel mensen aan hun vertrouwde hulp vasthouden. Anderzijds verwachten we een beperkte demping van de instroom van nieuwe cliënten.

De oorzaak hiervoor is vooral gelegen in het feit dat lagere inkomens en een deel van de middeninkomens worden ontzien. Hierdoor blijft een relatief kleine groep cliënten over die een hogere eigen bijdrage betalen. Voor deze eigen bijdrage kunnen inwoners zelf geen particuliere ondersteuning inkopen en dus blijft het financieel interessant om een beroep te doen op de Wmo.

Bovendien zal het voor inwoners met meerdere Wmo-voorzieningen altijd financieel interessanter zijn om via de Wmo de ondersteuning te regelen in plaats van iedere voorziening zelf in te kopen. Alleen voor inwoners met een relatief hoog inkomen in combinatie met een relatief lage ondersteuningsbehoefte, bestaat de financiële prikkel om de ondersteuning zelf te regelen. Als de ondersteuning via de Wmo ongeveer even veel of net iets meer kost dan het 'zelf regelen', zullen inwoners hun Wmo-ondersteuning niet beëindigen, waardoor de verwachte uitstroom laag zal zijn. Bovendien zullen de invloed van de krapte op de arbeidsmarkt en de hogere tarieven op de private markt de demping nog verder tenietdoen.

3. Kostprijbewaking voor huurhulpmiddelen

Een heikel punt in de uitvoering bij gemeenten is gelegen in de invoering van de kostprijbewaking voor huurhulpmiddelen. In de MvT onder artikel 2.9 wordt (als toelichting en argument) beschreven dat dit hetzelfde is als de situatie voor de invoering van het abonnementstarief. Dit is onjuist. In het systeem voor inning eigen bijdrage van voor 2019 bestond voor gemeenten de mogelijkheid om de huurtarieven door te geven, waardoor de eigen bijdrage per maand gemaximeerd kon worden op de hoogte van het (totale) huurtarief.

Bij de huurconstructie voor hulpmiddelen verstrekt de gemeente het gebruik van een hulpmiddel als 'dienst'. Bij deze dienst zit het onderhoud inbegrepen, accessoires voor het hulpmiddel, een

vervangend hulpmiddel (als reparatie nodig is) en uiteindelijk een nieuw hulpmiddel als het einde van de levensduur is bereikt. Vanwege het voorkomen van kapitaalvernietiging is in de Drechtsteden gekozen voor deze constructie. Er wordt namelijk niet aan elke cliënt een nieuw hulpmiddel verstrekt, maar er worden gebruikte hulpmiddelen (her)ingezet. Het vervangen van hulpmiddelen en het onderhoud verloopt volledig tussen leverancier en cliënt. In de praktijk kan dit betekenen dat iemand een hulpmiddel heeft voor 25 jaar, maar gezien de opgevoerde kostprijs slechts enkele jaren een eigen bijdrage heeft betaald. De gemeente betaalt dan wel gedurende 25 jaar iedere maand de huur. De huurconstructie van hulpmiddelen lijkt dus meer op voorzieningen zoals huishoudelijke ondersteuning en individuele begeleiding qua kostprijsberekening.

Wij vinden het systeem van kostprijsbewaking zoals dat nu wordt beschreven onwenselijk om een aantal redenen:

- In de eerste plaats treedt de wetgever verregaand in de beleidsvrijheid van gemeenten om de hoogte van de eigen bijdrage te kunnen bepalen. In dit nieuwe systeem kunnen gemeenten alleen de totale kostprijs of de algemene parameters eigen bijdrage beïnvloeden via hun beleid. Terwijl voor de uitvoerbaarheid van de Wmo de gemeente vrijheid zou moeten hebben om eventuele prikkels te kunnen inbouwen om het gebruik te kunnen sturen.
- De geest van de wet gaat ervan uit dat inwoners zelf doen wat ze zelf kunnen. Deze systeemwijziging is bedoeld om een dempend effect op het gebruik te creëren.
- Door dit nieuwe systeem verdwijnt de financiële prikkel om de voorziening in te leveren als deze niet meer nodig is. Als de inwoner met de eigen bijdrage de hoogte van de kostprijs heeft bereikt, stopt de betaling van de eigen bijdrage voor deze voorziening. De inwoner ervaart dan geen financiële prikkel om het hulpmiddel in te leveren op het moment dat hij deze niet gebruikt. Als de inwoner hem namelijk behoudt, betaalt hij geen eigen bijdrage meer. Als hij hem inlevert, maar hij blijkt hem later weer nodig te hebben, dan zou hij opnieuw de eigen bijdrage moeten gaan betalen. Dit zorgt dus voor een perverse prikkel in het systeem.
- Bovendien is het financieel voor gemeenten onaantrekkelijk, omdat de kosten voor onderhoud en reparatie doorgaan. Er is dan geen financiële compensatie meer vanuit de eigen bijdrage.
- De kostprijsberekening zorgt voor extra administratieve handelingen, omdat er twee componenten berekend moeten worden en verwerkt moeten worden in het systeem van gemeenten. Eén component om de betaling aan de leverancier mogelijk te maken en één component om de kostprijs t.b.v. de eigen bijdrage door te geven aan het CAK. Dit is administratief intensief, maar ook foutgevoelig.
- Met huurconstructies worden hulpmiddelen opnieuw ingezet, om kapitaalvernietiging te voorkomen. Bij niet-nieuwe voorzieningen, wordt de kostprijs dan lager vastgesteld? Dit zijn allemaal zaken die extra ingeregeld moeten worden, waardoor het proces tot hoge uitvoeringskosten bij gemeenten leidt.
- Een van de uitgangspunten van de nieuwe ivb is dat de betaalde bijdrage de werkelijke kosten niet mag overstijgen. Bij dit model van kostprijsbewaking zal bij kortdurend gebruik de betaalde bijdrage hoger zijn dan de door de gemeente betaalde kostprijs.
- De mogelijkheid om de eigen bijdrage óf af te toppen op max ivb; óf af te toppen op max kosten per maand per voorziening (zoals onder het 'oude' systeem).

Het is voor ons van belang dat er een mogelijkheid komt om een lagere periodieke bijdrage vast te laten stellen door het CAK.

Daarbij willen wij graag dat de mogelijkheid gecreëerd wordt om meerdere voorzieningen per inwoner te registreren bij het CAK. Als een inwoner meerdere hulpmiddelen heeft en de kostprijs van hulpmiddel 1 al bereikt is, maar van hulpmiddel 2 nog niet dan zorgt dit voor extra handelingen in het berichtenverkeer. Dit is foutgevoelig waardoor er een risico bestaat dat de inwoner geen duidelijkheid heeft over de betaling van de ivb. Wij pleiten dus voor de mogelijkheid om te werken met een gecumuleerde kostprijs, in plaats van losse kostprijzen per keer.

4. Kanttekeningen zoals omschreven in de reactie van de consultatie van januari

We hebben ervoor gekozen om in deze reactie onze belangrijkste overwegingen mee te geven. Dit betekent dat we niet alle overwegingen uit onze reactie op de consultatie van januari hebben herhaald. Wel vragen we hier alsnog graag aandacht voor. Zo blijft het voor gemeenten belangrijk als uitgangspunt dat cliënten geen eigen bijdrage betalen die hoger ligt dan de totale kostprijs. We pleiten ervoor dat dit niet in de wet wordt opgenomen als harde eis. Ook is het voor gemeenten lastig uit te leggen dat niet AOW-gerechtigde meerpersoonshuishoudens grotendeels vrijgesteld blijven van het betalen van een eigen bijdrage. Voor een nadere toelichting bij deze punten verwijzen we naar onze reactie op de consultatie van januari.